

הוא הכלל לכל כיוצא בזה, שכל דבר שאינו לצורך אוכל נפש ואינו דבר האבד, לא הותר מעשה אומן אלא מעשה הדיוט אפילו הוא לצורך המועד (עפ"י נמוקי יוסף).

הני תמרי תוחלני, מיגזרינהו שרי. רש"י פירש: חותכן לשנים. וצריך עיון מה מלאכה היא זו. והרא"ש פירש: לוקטן מן המחובר לצורך אכילה [והנמוקי-יוסף כתב שדבר האבד הוא אם יתעכבו באילן]. ואם ניתותרו – אסור למצותם. ורב פפא מתיר שסובר כיון שליקטן מתחילה לאכילה מותר לסחטן כפרקמטיא האבד (מובא בחזון איש קלה).

ורבא, אעפ"י שסבר כסברא זו להלן (יא). שכל שמתחילה עשה על דעת אכילה, מותר לעשות מלאכה בנותר אפילו שלא לצורך המועד כדי שלא יפסד – שמה אינו מחשיב זאת לדבר האבד, כי בתמרים קשים כאלו אין הפסדם ממשי אם יתעכב ימים מספר. וכן כתב הנמוקי-יוסף.

רב פפא אמר: כיון דמתלעי כפרקמטיא האבד דמי' ע' במלוקט בשבת קמ: מאמרי רב פפא השייכים לשיכר ולתמרים ולשעורים – מענין אומנותו, שמייצר שיכר היה.

דבר האבד. 'וספק שיאבד הוי כדבר האבוד ודאי, כיון דשקדו לחוס על ממונן של ישראל, והרי מצות השבת אבדה על זה שעומד במקום התורף ואין קיומו מובטח' (חזון איש סוס"י קלד. וע' במגן-אברהם ופרי מגדים ובאור הלכה ריש סימן תקלו. ובחדושי רעק"א הקשה סתירה בדברי המג"א וכתב שדוחק לחלק בין ספק-דבר-האבד וודאי יועיל במעשהו לצאת מהספק, ובין ודאי-דבר-האבד וספק בתועלת שבמלאכתו).

דף יא

זמעגילין אותן כעין מעגילה ביד וברגל, אבל לא במחלצים וכל שכן במעגילה עצמה לא, שהיא מלאכת אומן וטירחה יתרה יותר ממחלצים (עפ"י נמוקי יוסף). המחלצים הם כלי קטן עם ידיה [אולי מלשון לחיצה], לעומת המעגילה שהיא מכבש גלילי כבד יותר. וקשה שאם כן היה לגמרא להקשות מתחילה השתא במחלצים אסור במעגילה שרי? וכבר עמדו על כך הריטב"א והשפת-אמת. וע' חדושים ובאורים ודברי דוד.

הא רבי יהודה הא רבי יוסי, דאמר רבי יצחק בר אבדימי מאן תנא שינוי במועד בדבר האבד, דלא כרבי יוסי... צריך לפרש שמדובר בדבר האבד, למנוע גניבה (עפ"י או"ז; ריטב"א; נמוקי יוסף; חזון איש סי' קלה לדף יב:).

ולדעת רבי יוסי צריך לומר שמעולם לא תיקן יוחנן כהן גדול שלא להשמיע פטיש, או שלא נתקבלה תקנתו (תורא"ש). או אפשר שתיקן רק בדבר שאינו אבד ולצורך המועד.

שרא להו רבא למימלח מינייהו... כיון דמעיקרא אדעתא דאכילה איתניהו ואי שביק להו פסדי, כפרקמטיא האבד דמי ושרי. ואיכא דאמרי שרי להו רבא מיצד מיזל אייתויי ומימלח... הני נמי מיתאכלי אגב איצצא. נראה שאין התר להרבות במלאכה לצורך חול אלא מותר לעשות לצורך המועד בהרוחה. לפי לשון ראשונה לא התיר רבא אלא למלוח את אלו שנשארו לאחר שניצודו. ולשון אחרונה

סוברת שמולח הכל מפני שיכול לאכול הכל על ידי מיצוי המלח [ומה שאמרו בלשנא בתרא 'שרי להו רבא מיצד...'] – לא שמותר לצוד יותר מכפי המותר ללשון ראשונה אלא שלפי לשון ראשונה אין התר למלוח הכל, שסובר שאינם נאכלים על ידי איצצא, ולפי לשון אחרונה התיר למלוח את כל צידו לצורך המועד] (עפ"י חזון איש ס' קלה).

א. החזו"א תמה על המגן-אברהם שכתב להתיר לצוד הרבה יותר מצורך המועד משום שאין כל דג שוה בטעמו. ויש להעיר שמפשטות דברי הגמון-יוסף נראה כמגן-אברהם, שמותר למלוח אף בהרבה יותר מכדי צרכו שהרי יכול לומר בכל אחד בשעת הבאה ומליחה לזה נעשה איצצא, והתירו הערמה בכגון זה. וע"ע באריכות בחדושים ובאורים.

ב. מה שכתב לפרש ששתי הלשונות נחלקו לדינא אם אפשר למלוח הכל או רק את הנותר, יש להעיר מדברי הריטב"א כאן שכתב שאינם חולקים בעיקר הדין. ושמה יש לדחוק שכונתו שאין מחלוקת בעיקרון, אלא כל שראוי לאכילה, אפילו על ידי איצצא וכד' מותר לדעת הכל, וכל שאינו ראוי אסור, ולא נחלקו אלא כיצד ארע באותו מעשה.

פרק שני

'מי שהפך את זיתיו ואירעו אבל או אונס... ומניחה לאחר המועד'. רש"י מפרש שמדובר על שני ענינים שונים; על מי שארע לו אבל בשאר ימות השנה, ועל מי שנאלץ להכנס למועד כשמלאכתו איננה עשויה.

ואולם מדברי הראב"ד והרא"ש מבואר שמפרשים פשט המשנה לענין המועד בלבד, כגון שאירעו אבל ובשל כך לא יכול היה לעשות מלאכתו קודם המועד. [וכתב הראב"ד להוכיח מכאן שאבל אסור לעשות מלאכתו אף בצנעה אפילו אין מי שיעשה לו, שאם מותר מדוע התירו לו לטעון במועד הלא היה יכול לעשותו בשעת אבילותו בצנעה והרי זה כמכויין מלאכתו למועד. והרא"ש דחה שאעפ"י שהיה מותר, מתוך מרירות אבלו אין הדעת סובלתו להתעסק בשום מלאכה הלכך אינו כמכויין מלאכתו למועד].

לפירוש זה פירוש הגמרא 'פתח באבל וסיים במועד' [והלא גם ברישא מדובר במועד] – שמכך שסיים במועד משמע שהאבל המדובר ברישא אינו בשאר ימות השנה אלא שבגלל האבל נדחתה מלאכתו למועד.

'אמר רב שישא בריה דרב אידי, זאת אומרת דברים המותרין במועד אסורים בימי אבלו... תניא כוותיה דרב שישא בריה דרב אידי...'. אף על פי שכן הלכה, להחמיר באבל יותר מבחול המועד, ולא הותר לאבל לעשות מלאכה בעצמו אפילו בדבר האבד אלא על ידי אחרים, מכל מקום לא מצינו להחמיר באבל יותר מביום טוב, שאין לנו להרחיק מחלוקת האמוראים מן הקצה אל הקצה – ולכך נראה שמותר לאשה בימי אבלה לאפות ולבשל (עפ"י שו"ת מהר"ק סוס"י לה).

וכתבו פוסקים שאין להתיר לאפות אלא לצורך אכילה בימי האבל, ואף לצורך אכילת אחרים, אך לא לצורך אכילה בימים שלאחר האבל (עפ"י זרע אמת ח"ב קנ; חכמת אדם קסד, יב).

'אלא אפילו במועד דאיסור מלאכה מדאורייתא, במקום פסידא שרו רבנן'. כבר נחלקו הראשונים אם לפרש כפשוטו, שמלאכת חול המועד אסורה מהתורה ומסרן הכתוב לחכמים לקבוע איזו מלאכה אסורה ואיזו מותרת, או אינה אלא מדרבנן ומה שאמרו 'מדאורייתא' – כעין דאורייתא לפי שהסמיכוהו על הכתובים שבתורה (בחגיגה יח), שלא כאבלות שאין לה אסמכתא מהתורה.

ויש שכתבו שמחלוקת אמוראים בדבר (עריטב"א ריש מכלתין בשם ר"ת; תורי"ד חגיגה יח).
ודעת הרמב"ן (ע' בדבריו ריש מכלתין ובריטב"א לע"ז כב. וכן הכריעו כמה אחרונים עפ"י הרמ"א תקל, א) שמהתורה אין
איסור אלא בדבר שאינו אבד ושלא לצורך המועד, אבל דבר האבד או כל דבר שהוא לצורך המועד
מותר מן התורה והכמים אסרו באופנים מסוימים, כגון מלאכת אומן אפילו לצורך המועד או דבר האבד
שיש בו טירחה יתרה [וזהו שאמרו להלן (יג)]. שלכך המכוין מלאכתו במועד לא קנסו את בנו אחריו,
לפי שלא עבר על איסור תורה (וע"ש בלשון רש"י ד"ה משום).
ויש מי שכתב שמהתורה אסור רק במלאכת עבודת האדמה וכד' שטירחתה מרובה (עפ"י רמב"ן בע"ז כב.
ור"ן שם בשמו).

ע' פירוש השיטות והמסתעף, במנחת חינוך שכג, ג-ד; משנה ברורה ובאור הלכה או"ח תקל ושם ר"ס תקלו; חזון איש קלד, יד;
מאור ישראל וחדושים ובאורים ריש מסכתין.

תניא כוותיה דרב שישא בריה דרב אידי, אלו דברים העושין לאבל בימי אבלו...' והטעם שהחמירו
באבל יותר מבמועד שאפילו בדבר האבד לא יעשה בעצמו, והלא אבל לא הסמיכהו אדאורייתא ומועד
הסמיכו – נראה משום שמלאכת האבל אפשר לעשותה ע"י אחרים שאינם אבליים, משא"כ במועד שהכל
אסורים בעשיית מלאכה (עפ"י רא"ש).

ויש שכתבו שלכך החמירו באבל יותר, שחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה (עפ"י שיטה להלן
יד: וצ"ע אם יש לומר סברא זו בדעת הסוברים מלאכת חוה"מ דרבנן אלא שהסמיכהו אדאורייתא).

אם היה אומן לרבים וספר ובלן לרבים והגיע עת הרגל ואין שם אומן אלא הוא – הרי זה יעשה'.
ומסתבר שגם נוטל שכר על עבודתו ואינו חייב לעבוד בחנם. ואולם נראה שרופא בתוך שבעת ימי
אבלותו, אף על פי שמסתבר שמתר לו לילך ולרפא את החולה אפילו אין בו סכנה, ואפילו רק למי
שיש לו מיחושים בעלמא, שהרי זה צורך גדול של מצוה, מכל מקום אין לו להרויח ממלאכת מצוה,
ואינו רשאי ליטול שכר בטלה בימי אבלו. אבל מותר לו ליטול תשלום עבור הוצאות שהיו לו (עפ"י מנחת
שלמה ח"ב צו, יא).

דף יב

**רב חמא שרא להו לאבונגרי דבי ריש גלותא למיעבד להו עבידתא בחולא דמועדא. אמר: כיון
דאגר לא קא שקלי, שרשווי הוא דקא משרשו ליה ולית לן בה'.** לפרש"י היו האנשים הללו עושים
עבודות המותרות במועד כגון סידור השלחנות ותיקונם. ומשמע בגמרא שאילו היו נוטלים שכר על
כך, היה אסור הדבר. וכן למד מכאן הרא"ש וכן נפסק בשלחן ערוך (תקמב), שאפילו מלאכות המותרות
אינן מותרות אלא לעצמו או לאחרים בחנם אבל בשכר אסור.

ואולם יש שפסקו הדר בדבר (הרי"א ז. וע' בא"ר סו"ס תקמא שנטה קצת לזה. וכן נראה פשטות דברי הרמב"ם והרי"ף
שהשמיטו איסור זה. ובנדוע ביהודה (תנינא או"ח קד) פסק להלכה להתר, והעמיד דברי השו"ע בדברים שאינם לצורך המועד
אלא שאינם מלאכה גמורה. ובבאור הלכה (תקמא) תמה על דבריו). והם יפרשו דברי הגמרא כאן בענין אחר (כמו
שפרשו כמה ראשונים – ע' בפירוש רבנו חננאל ריטב"א ונמוקי-יוסף); מדובר על הענין הקודם דהיינו קבלנים
נכרים שהיו עושים מלאכת ריש גלותא באופן המותר, והיו מקבלים טובות הנאה מסעודתו, ומשמיענו